

INTELEKTO NEGALIĄ TURINČIŲ MOKINIŲ FIZINIS PAJĖGUMAS NEGALIOS, LYTIES IR AMŽIAUS ASPEKTU

Aurelija Kukteliionytė, Kęstutis Skučas

Lietuvos sporto universitetas

Įvadas

Fizinis pajėgumas – tai judėjimo gebėjimų, įgūdžių, fizinių savybių lygis. Vaikystėje yra ugdomi ir tobulinami judesių įgūdžiai, fizinės savybės, tokios kaip greitumas, vikrumas, jėga, išvermė, lankstumas ir kt. (Adaškevičienė, 1994). Fizinis pajėgumas priklauso nuo fizinio aktyvumo: kasdienis fizinis aktyvumas būtinas, kad vaikai normaliai augtų ir vystytųsi, naudingas jų sveikatos profilaktikai, fiziniam pajėgumui (Barnekow-Bergkvist ir kt., 1988, 2001; Casperson ir kt., 1985; Katzmarzyk ir kt., 1999). J. Armonienė (2007) tyrinėjo veiksnius, turinčius įtakos mokinių fiziniam aktyvumui ir sveikatai. Nustatyta, kad fizinis aktyvumas ir pajėgumas priklauso nuo amžiaus, lyties, sveikatos būklės, savijautos, pomėgių.

Remiantis moksliniais tyrimais nustatyta, kad sutrikusio intelekto vaikų jėgos, išvermės, greitumo, vikrumo, pusiausvyros, lankstumo, reakcijos fizinių ypatybių rodikliai yra prastesni negu įgalių bendraamžių (Adaškevičienė, 2008). Prasti sutrikusio intelekto asmenų pusiausvyros fizinės ypatybės rodikliai gali turėti įtakos jų gebėjimams gerai atlikti įvairias judesių užduotis (Elijošienė, 1998). Taip pat sutrikusio intelekto vaikų pusiausvyros stoka gali trukdyti įvaldyti judesius formuojantis judėjimo gebėjimams. Tai gali pasireikšti blogesniu fiziniu pasirengimu, lėtesniais judesiais ar primityviomis pozomis (Trinkūnienė ir kt., 2009). Nors daugelio šių vaikų raida atsilieka, tai, atrodo, daugiau susiję su pažinimo veiksniais, dėmesio sukaupimu ir supratimu negu su fiziologiniais ar judesių trūkumais (Elijošienė, 1998).

Sutrikusio intelekto vaikai ir paaugliai auga ir bręsta pagal bendrus raidos dėsningumus, tačiau daugumos jų fizinės charakteristikos ir motorinis vystymasis atsilieka. Tyrimai rodo, kad fizinis pajėgumas ir motorika yra geresni sutrikusio intelekto berniukų nei mergaičių ir šis skirtumas tarp lyčių didėja priklausomai nuo intelekto sutrikimo laipsnio, taip pat intelekto sutrikimą turinčių asmenų fizinis pajėgumas visose amžiaus grupėse (vaikų, paauglių, suaugusiųjų) būna 20–40 proc. mažesnis nei bendraamžių, neturinčių intelekto sutrikimų (Grinienė ir kt., 2003). Moksliniuose darbuose daugiausiai analizuojami fizinio pajėgumo skirtumai tarp įgalių ir intelekto negalią turinčių mokyklinio amžiaus asmenų (Volbekienė ir kt., 2007; Kauffman, Hallahan, 2005), tačiau tyrimų, kuriuose lyties ir amžiaus aspektais nagrinėjama skirtingos intelekto negalios mokinių fizinio pajėgumo rodiklių kaita, atlikta mažai. Autoriai, kurie nagrinėja intelekto negalią turinčių mokinių fizinį pajėgumą, dažniausiai apsiriboja bendru fizinio pajėgumo vertinimu, tačiau reikėtų giliau panagrinėti atskirų fizinių ypatybių rodiklius, priklausomai nuo negalios sunkumo laipsnio, lyties ir amžiaus. Šie teiginiai rodo, kad intelekto negalią turinčių mokinių fizinio pajėgumo ir fizinių ypatybių tyrimai negalios, lyties ir amžiaus aspektais yra nauji ir aktualūs. **Tyrimo problema** – aiškinimasis,

ar skiriasi skirtingos intelekto negalios mokinių bendras fizinis pajėgumas ir fizinių ypatybių rodikliai lyties ir amžiaus aspektais.

Tyrimo objektas – sutrikusio intelekto mokinių fizinio pajėgumo ir fizinių ypatybių rodikliai.

Tyrimo tikslas – nustatyti ir įvertinti intelekto negalią turinčių mokinių fizinį pajėgumą negalios, lyties ir amžiaus aspektu.

Tyrimo metodai ir organizavimas

Pagrindinis tyrimo metodas buvo testavimas. Vertintas intelekto negalią turinčių mokinių bendras fizinis pajėgumas ir nagrinėti fizinių ypatybių rodikliai. Tyrime naudotas C. Koehnnen ir U. Wieder (2000) fizinio pajėgumo testas. Testą sudarė 8 užduotys, skirtos pečių lanko paslankumui, kojų jėgai, reakcijai, pusiausvyrai, pilvo raumenų jėgai, nugaros raumenų jėgai ir dubens stabilizacijai, šlaunies užpakalinės dalies paslankumui ir išvermei įvertinti. Kiekviena testo užduotis buvo vertinama nuo 1 iki 3 balų. Maksimalus balų skaičius (3) skirtas mokiniams, kurie šią užduotį atliko be problemų, 2 balai skirti, jei užduotis buvo atlikta, tačiau tam reikėjo nemažai pastangų, o 1 balas skirtas mokiniams, kurie užduotį nutraukė jos neužbaigę. Testo užduočių rezultatai buvo sumuojami, vertinant bendrą fizinį pajėgumą, o siekiant nustatyti sutrikusio intelekto mokinių fizinių ypatybių rodiklius negalios, lyties ir amžiaus aspektu kiekviena testo užduotis buvo vertinama atskirai. Testuojant tiriamuosius balais vertino ekspertas, dirbantis su intelekto negalią turinčiais asmenimis. Tyrimas vyko 2012 m. lapkričio mėnesį, mokinių fizinis pajėgumas buvo nustatytas kūno kultūros pamokose, mokiniui atliekant visą testavimų seriją (8 užduotis) iš karto.

Tiriamųjų kontingentas: tyrime dalyvavo 35 Kaišiadorių specialiosios mokyklos mokiniai, kuriems pagal Wechsler vaikų intelekto vertinimo skalę buvo nustatyti intelekto sutrikimai. 16 tiriamųjų turėjo nežymią intelekto negalią (7 mergaitės ir 9 berniukai), 19 mokinių – vidutinę intelekto negalią (8 mergaitės ir 11 berniukų). Lyties aspektu buvo išskirtos dvi grupės tiriamųjų: 9–13 metų (9 mergaitės ir 11 berniukų) ir 14–17 metų (6 mergaitės ir 9 berniukai).

Tyrimo rezultatai apskaičiuoti *Microsoft Excel* programa. Buvo skaičiuojami grupių aritmetiniai vidurkiai (\bar{X}) ir standartiniai nuokrypiai (s). Statistiniam patikimumui tarp atskirų grupių nustatyti naudotas Stjudento kriterijus (t). Duomenys buvo laikomi patikimais tada, kai $p < 0,05$.

Tyrimo rezultatai

Nustatyta, kad bendras fizinis pajėgumas buvo geresnis mergaičių, turinčių nežymią intelekto negalią (19,4 balo), palyginti su mergaitėmis, turinčiomis vidutinę

intelekto negalią (13,5 balo; $p < 0,05$). Berniukų, turinčių nežymią intelekto negalią (17,13 balo), bendras fizinis pajėgumas buvo geresnis, palyginti su berniukais, turinčiais vidutinę intelekto negalią (13,88 balo). Tai patvirtina statistiškai patikimi duomenų skirtumai ($p < 0,05$).

Vertinant mergaičių ir berniukų, turinčių nežymią intelekto negalią, bendrą fizinį pajėgumą, nustatyta, kad mergaičių bendras fizinis pajėgumas buvo geresnis nei berniukų (19,4 ir 17,13 balo; $p < 0,05$). Mergaičių ir berniukų, turinčių vidutinę intelekto negalią, bendras fizinis pajėgumas buvo panašus, statistiškai patikimų duomenų skirtumų negauta.

14–17 metų mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, bendras fizinis pajėgumas buvo geresnis nei nežymią intelekto negalią turinčių 9–13 metų mokinių (28 ir

18 balų; $p < 0,05$). 14–17 ir 9–13 metų mokinių, turinčių vidutinę intelekto negalią, bendras fizinis pajėgumas buvo panašus, statistiškai patikimo skirtumo negauta.

Sutrikusio intelekto asmenų fizinių ypatybių rodiklius vertinant negalios aspektu (1 lentelė) paaiškėjo, kad tarp nežymų ir vidutinį intelekto sutrikimą turinčių mergaičių lankstumo, jėgos, reakcijos ir ištvermės fizinių ypatybių rodikliai geresni mergaičių, kurių intelekto negalia nežymi. Vertinant berniukų fizinių ypatybių rodiklius nustatyta, kad tarp nežymų ir vidutinį intelekto sutrikimą turinčių berniukų pusiausvyros ir jėgos fizinių ypatybių rodikliai geresni nežymią intelekto negalią turinčių berniukų (1 lentelė).

Sutrikusio intelekto mokinių fizinių ypatybių rodiklius vertinant lyties aspektu (2 lentelė) nustatyta, kad

1 lentelė. *Nežymią intelekto negalią turinčių mokinių fizinių ypatybių rodikliai negalios aspektu, balais*

Nr.	Testo užduotis	Fizinė ypatybė	Mergaitės		Berniukai	
			Nežymus intelekto sutrikimas	Vidutinis intelekto sutrikimas	Nežymus intelekto sutrikimas	Vidutinis intelekto sutrikimas
			$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$
1.	Keliant rankas aukštyn siekti sieną	Lankstumas	2,4 * $\pm 0,55$	1,67 $\pm 0,52$	2,5 $\pm 0,53$	2,13 $\pm 0,64$
2.	Pritūpti viena koja sėdint ant kėdės	Jėga	2,6* $\pm 0,54$	2 $\pm 0,89$	2,75 $\pm 0,46$	1,63 $\pm 0,91$
3.	Mesti ir gaudyti kamuolį	Reakcija	1,6* $\pm 0,89$	1 ± 0	1,13 $\pm 0,35$	1,38 $\pm 0,52$
4.	15 sek. išstovėti užsimerkus ant vienos kojos	Pusiausvyra	1,8 $\pm 0,45$	1,33 $\pm 0,82$	1,75● $\pm 0,46$	1,25 $\pm 0,46$
5.	Išlaikyti kūno padėtį 10 sek. gulint ant nugaros sulenkus kojas, galvą lenkiant prie krūtinės	Jėga	2,8* $\pm 0,44$	2,17 $\pm 0,75$	2,75● $\pm 0,64$	2 $\pm 0,76$
6.	Išlaikyti kūno padėtį 10 sek. gulint ant nugaros vieną koją ištiesus, kitą sulenkus	Jėga	2,8* $\pm 0,44$	1,83 $\pm 0,75$	2,63** $\pm 0,51$	1,75 $\pm 0,71$
7.	Gulint ant nugaros tiesi sulenktą koją nelenkiant kitos	Lankstumas	3* ± 0	1,67 $\pm 0,82$	2,25 $\pm 0,71$	2 $\pm 0,53$
8.	Tolygiai bėgti 6 min. vietoje	Ištvermė	2,4* $\pm 0,55$	1,83 $\pm 0,41$	1,38 $\pm 0,52$	1,75 $\pm 0,71$

* $p < 0,05$ tarp nežymų ir vidutinį intelekto sutrikimą turinčių mergaičių.

● $p < 0,05$ tarp nežymų ir vidutinį intelekto sutrikimą turinčių berniukų.

2 lentelė. *Intelekto negalią turinčių mokinių fizinių ypatybių rodikliai lyties aspektu, balais*

Eil. Nr.	Testo užduotis	Fizinė ypatybė	Nežymus intelekto sutrikimas		Vidutinis intelekto sutrikimas	
			Mergaitės	Berniukai	Mergaitės	Berniukai
			$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$
1.	Keliant rankas aukštyn siekti sieną	Lankstumas	2,4 $\pm 0,55$	2,5 $\pm 0,53$	1,67 $\pm 0,52$	2,13 $\pm 0,64$
2.	Pritūpti viena koja sėdint ant kėdės	Jėga	2,6 $\pm 0,54$	2,75 $\pm 0,46$	2 $\pm 0,89$	1,63 $\pm 0,91$
3.	Mesti ir gaudyti kamuolį	Reakcija	1,6 $\pm 0,89$	1,13 $\pm 0,35$	1● ± 0	1,38 $\pm 0,52$
4.	15 sek. išstovėti užsimerkus ant vienos kojos	Pusiausvyra	1,8 $\pm 0,45$	1,75 $\pm 0,46$	1,33 $\pm 0,82$	1,25 $\pm 0,46$
5.	Išlaikyti kūno padėtį 10 sek. gulint ant nugaros sulenkus kojas, galvą lenkiant prie krūtinės	Jėga	2,8 $\pm 0,44$	2,75 $\pm 0,64$	2,17 $\pm 0,75$	2 $\pm 0,76$
6.	Išlaikyti kūno padėtį 10 sek. gulint ant nugaros vieną koją ištiesus, kitą sulenkus	Jėga	2,8 $\pm 0,44$	2,63 $\pm 0,51$	1,83 $\pm 0,75$	1,75 $\pm 0,71$
7.	Gulint ant nugaros tiesi sulenktą koją nelenkiant kitos	Lankstumas	3* ± 0	2,25 $\pm 0,71$	1,67 $\pm 0,82$	2 $\pm 0,53$
8.	Tolygiai bėgti 6 min. vietoje.	Ištvermė	2,4* $\pm 0,55$	1,38 $\pm 0,52$	1,83 $\pm 0,41$	1,75 $\pm 0,71$

* $p < 0,05$ tarp nežymų intelekto sutrikimą turinčių mergaičių ir berniukų.

● $p < 0,05$ tarp vidutinį intelekto sutrikimą turinčių mergaičių ir berniukų.

3 lentelė. *Intelektu negalių turinčių mokinių fizinių ypatybių rodikliai amžiaus aspektu*

Eil. Nr.	Testo užduotis	Fizinė ypatybė	Nežymus intelekto sutrikimas		Vidutinis intelekto sutrikimas	
			9–13 m. (balais)	14–17 m. (balais)	9–13 m. (balais)	14–17 m. (balais)
			$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$	$\bar{X} \pm S$
1.	Keliant rankas aukštyrą siekti sieną	Lankstumas	2,46* \pm 0,51	3 \pm 0	1,93 \pm 0,62	2,2 \pm 0,84
2.	Pritūpti viena koja sėdint ant kėdės	Jėga	2,7* \pm 0,48	3 \pm 0	1,79 \pm 0,89	2 \pm 0,71
3.	Mesti ir gaudyti kamuolį	Reakcija	1,31* \pm 0,63	2,33 \pm 0,58	1,21● \pm 0,43	1,8 \pm 0,45
4.	15 sek. išstovėti užsimerkus ant vienos kojos	Pusiausvyra	1,77* \pm 0,45	3 \pm 1	1,29 \pm 0,61	1,6 \pm 0,55
5.	Išlaikyti kūno padėtį 10 sek. gulint ant nugaros sulenkus kojas, galvą lenkiant prie krūtinės	Jėga	2,77* \pm 0,43	3 \pm 0	2,07 \pm 0,73	2,4 \pm 0,55
6.	Išlaikyti kūno padėtį 10 sek. gulint ant nugaros vieną koją ištiesus, kitą sulenkus	Jėga	2,69* \pm 0,48	3 \pm 0	1,79 \pm 0,70	2 \pm 0,71
7.	Gulint ant nugaros tiesti sulenktą koją nelenkiant kitos	Lankstumas	2,54* \pm 0,66	3 \pm 0	1,86 \pm 0,66	2 \pm 0,71
8.	Tolygiai bėgti 6 min. vietoje.	Ištvermė	1,77* \pm 0,73	2,67 \pm 0,58	1,79 \pm 0,58	2,4 \pm 0,89

* $p < 0,05$ tarp 9–13 m. ir 14–17 m. mokinių, turinčių nežymų intelekto sutrikimą.

● $p < 0,05$ tarp 9–13 m. ir 14–17 m. mokinių, turinčių vidutinį intelekto sutrikimą.

nežymią intelekto negalią turinčių mergaičių lankstumo ir ištvermės fizinių ypatybių rodikliai geresni negu berniukų. Analizuojant vidutinę intelekto negalią turinčių mokinių fizinių ypatybių rodiklius paaiškėjo, kad reakcijos fizinės ypatybės rodikliai buvo geresni berniukų, o ne mergaičių.

Intelektu negalių turinčių mokinių fizinių ypatybių rodiklius analizuojant amžiaus aspektu (3 lentelė) nustatyta, kad tarp 9–13 ir 14–17 metų mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, lankstumo, jėgos, reakcijos, pusiausvyros ir ištvermės fizinių ypatybių rodikliai buvo geresni 14–17 metų mokinių.

Vertinant 9–13 ir 14–17 metų mokinių, turinčių vidutinę intelekto negalią, fizinių ypatybių rodiklius nustatyta, kad reakcijos fizinės ypatybės rodikliai buvo geresni 14–17 metų mokinių. Daugiau skirtumų vertinant vidutinę intelekto negalią turinčių mokinių fizinių ypatybių rodiklius šiose amžiaus grupėse nenustatyta.

Tyrimo rezultatų aptarimas

Mokslinių tyrimų duomenimis, vaikų, kurie neturi intelekto sutrikimų, fizinio pajėgumo rodikliai yra geresni, palyginti su nežymų intelekto sutrikimą turinčiais vaikais, tačiau pastarieji yra fiziškai pajėgesni už sunkesni intelekto sutrikimo laipsnį turinčius vaikus (Eichstaedt ir kt., 1991; Londeree, Johnson, 1974). Tai patvirtina ir šio tyrimo rezultatai, vertinant mokinius pagal intelekto sutrikimo laipsnį. Nustatyta, kad mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, fizinio pajėgumo rodikliai geresni nei vidutinę intelekto negalią turinčių mokinių. Anot D. Rėklaitienės ir kt. (2008), lengvo intelekto sutrikimo laipsnio jaunuoliai pagal fizinio pajėgumo testus gali drąsiai varžytis su normaliai besivystančiais bendraamžiais, o didesnio sutrikimo laipsnio asmenys atsilieka nuo sveikųjų ketveeriais ar daugiau metų.

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad nežymią intelekto negalią turinčių berniukų fizinis pajėgumas ir judesiai yra geresni negu nežymią intelekto negalią turinčių

mergaičių ir šis skirtumas tarp lyčių didėja priklausomai nuo intelekto sutrikimo laipsnio (Eichstaedt ir kt., 1991; Powell, Christenson, 1985). Tačiau atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad tarp mokinių, turinčių nežymų intelekto sutrikimą, bendras fizinis pajėgumas yra geresnis mergaičių negu berniukų. Šį faktą galėjo lemti tai, kad mergaitės rodė didesnę norą atlikti visus bendro fizinio pajėgumo testus, buvo labiau motyvuotos ir gebėjo geriau susikaupti atlikdamos pateiktas užduotis. Vertinant mokinių, turinčių vidutinį intelekto sutrikimą, bendrą fizinį pajėgumą gauti tyrimo duomenys parodė, kad mergaičių ir berniukų, turinčių vidutinę intelekto negalią, bendras fizinis pajėgumas panašus.

Bendrą fizinį pajėgumą vertinant amžiaus aspektu paaiškėjo, kad 14–17 metų mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, bendras fizinis pajėgumas geresnis nei nežymią intelekto negalią turinčių 9–13 metų mokinių. Panašius rezultatus savo tyrimuose gavo ir kiti mokslininkai. Jie nustatė, kad specialiųjų poreikių vaikų fizinės galios rodikliai pagerėjo tik vyresniame amžiuje (Grininė ir kt., 2003; Emeljanovas ir kt., 2009). Tačiau šio tyrimo duomenimis, 14–17 ir 9–13 metų mokinių, turinčių vidutinę intelekto negalią, bendras fizinis pajėgumas buvo panašus.

Fizinių ypatybių rodiklius nagrinėjant negalios aspektu nustatyta, kad fizinių ypatybių (lankstumo, jėgos, reakcijos, pusiausvyros ir ištvermės) rodikliai buvo geresni mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, palyginti su mokiniais, turinčiais vidutinę intelekto negalią. Moksliniais tyrimais taip pat nustatyta, kad tokios fizinės ypatybės kaip statinė, dinaminė jėga, ištvermė yra mažiau išlavintos asmenų, turinčių vidutinį intelekto sutrikimą, nei asmenų, turinčių lengvą intelekto sutrikimą (Rėklaitienė ir kt., 2008; Trinkūnienė ir kt., 2009).

Mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, fizinių ypatybių rodiklius analizuojant lyties aspektu nustatyta, kad mergaičių lankstumo ir ištvermės rodikliai geresni negu berniukų. Vertinant mokinius, turinčius vidutinę intelekto negalią, nustatyta reakcijos fizinės ypatybės

rodiklių skirtumų. Nors bendras mergaičių ir berniukų, turinčių vidutinę intelekto negalią, fizinis pajėgumas nesisiskyrė, labiau panagrinėjus atskirų fizinių ypatybių rodiklius nustatyta, kad reakcijos fizinės ypatybės rodikliai buvo geresni berniukų negu mergaičių. Reakcijos fizinės ypatybės rodiklių skirtumus galėjo lemti geriau išlavinti berniukų kamuolio metimo, gaudymo judesių gebėjimai. Dėl to berniukams buvo lengviau atlikti teste naudojamą reakcijos fizinės ypatybės užduotį, atliekant judesius su kamuoliu.

Fizinių ypatybių rodiklius nagrinėjant amžiaus aspektu nustatyta, kad 14–17 metų mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, fizinių ypatybių (jėgos, reakcijos, pusiausvyros ir ištvėrmės) rodikliai buvo geresni, palyginti su 9–13 metų mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią. Vertinant mokinių, turinčių vidutinę intelekto negalią, fizinių ypatybių rodiklius nustatyta, kad reakcijos fizinės ypatybės rodikliai buvo geresni 14–17 metų mokinių, palyginti su 9–12 metų mokiniais. Šiuos fizinių ypatybių rodiklių skirtumus patvirtina ir E. Grininės (1998) gauti duomenys. Ji teigia, kad asmenų, turinčių nežymų intelekto sutrikimą, fizinės ypatybės yra geresnės vyresniame amžiuje, palyginti su asmenimis, kurie turi vidutinį intelekto sutrikimą.

Nors fizinio pajėgumo testai atskleidė tam tikras intelekto negalią turinčių mokinių fizinės ypatybes, reikia atsižvelgti ir į tai, kad testų rezultatus, ypač mokinių, turinčių vidutinę intelekto negalią, lėmė ir jų individualios psichologinės ypatybės: valia, ištvėrmė, gebėjimas sutelkti dėmesį, motyvacija atlikti testus ir kt.

Išvados

- Nustatyta, kad intelekto negalią turinčių mokinių fiziniam pajėgumui turi skirtingą įtaką negalia ir lytis: vertinant negalios aspektu bendras fizinis pajėgumas yra geresnis mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, palyginti su mokiniais, turinčiais vidutinę intelekto negalią; vertinant lyties aspektu nežymią intelekto negalią turinčių mergaičių bendras fizinis pajėgumas yra geresnis už berniukų, turinčių nežymią intelekto negalią.
- Vertinant amžiaus aspektu bendras fizinis pajėgumas yra geresnis 14–17 metų mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, palyginti su nežymią intelekto negalią turinčiais 9–12 metų mokiniais.
- Nustatyta, kad negalia ir lytis turi skirtingą įtaką intelekto negalią turinčių mokinių fizinių ypatybių rodikliams: vertinant negalios aspektu lankstumo, jėgos, reakcijos ir ištvėrmės fizinių ypatybių rodikliai yra geresni mergaičių, turinčių nežymią intelekto negalią, palyginti su mergaitėmis, kurios turi vidutinę intelekto negalią. Berniukų, turinčių nežymią intelekto negalią, pusiausvyros ir jėgos fizinių ypatybių rodikliai taip pat yra geresni, palyginti su berniukais, turinčiais vidutinę intelekto negalią; vertinant lyties aspektu mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, lankstumo ir ištvėrmės fizinių ypatybių rodikliai yra geresni mergaičių negu berniukų, o tarp mokinių, turinčių vidutinę intelekto negalią, reakcijos fizinės ypatybės rodikliai yra geresni berniukų, palyginti su mergaitėmis.
- Nustatyta, kad amžius turi įtakos fizinių ypatybių rodikliams tarp intelekto negalią turinčių mokinių: fizinių ypatybių (jėgos, reakcijos, pusiausvyros, lankstumo ir ištvėrmės) rodikliai yra geresni 14–17 metų mokinių, turinčių nežymią intelekto negalią, palyginti su 9–13 metų mokiniais, turinčiais nežymią intelekto negalią, reakcijos fizinės ypatybės rodikliai yra geresni, palyginti su 9–13 metų mokiniais, kurie turi vidutinę intelekto negalią.

Literatūra

- Adaškevičienė E., 1994, *Vaikų fizinio ugdymo pedagogika*. Vilnius: Evalda.
- Adaškevičienė E., 2008, *Silpnos sveikatos vaikų fizinis ugdymas*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
- Armonienė J., 2007, *Mokinių fizinis aktyvumas ir sveikata*. Vilnius: Vilniaus universiteto Sveikatos ir sporto centras.
- Barnekow-Bergkvist M., Hedberg G., Janlert U., Jansson E., 2001, Adolescent determinants of cardiovascular risk factors in adult men and women. *Scandinavian Journal of Public Health*. No. 29. P. 208–217.
- Barnekow-Bergkvist M., Hedberg G., Janlert U., Jansson E., 1998, Determinants of self-reported neck-shoulder and low back symptoms in a general population. *Spine*. No. 23. P. 235–243.
- Caspersen C. J., Powell K. E., Christenson G. M., 1985, Physical activity, exercise, and physical fitness: definitions and distinctions for health-related research. *Public Health Rep*. No. 100 (2). P. 126–131.
- Eljišienė J., 2003, Vaikai, turintys intelekto sutrikimų. *Specialiųjų poreikių vaikai*. P. 5–19. Šiauliai.
- Eichstaedt C. B., Wang P. Y., Polacek J. J., Dohrman P. F., 1991, *Physical fitness and motor skill levels of individuals with intellectual disability: Mind, moderate, and Down syndrome ages 6-21*. Illinois State University Printing Services, Normal, IL.
- Grininė E., Puidaitė A., 2003, Nežymiai protiškai atsilikusių paauglių fizinio pajėgumo raidos ypatumai. *Specialusis ugdymas. Mokslo darbai*. Nr. 1 (8). P. 40–46.
- Kauffman J. M., Hallahan D. P., 2005, *Special education: What it is and why we need it*. Boston: Allyn&Bacon.
- Koehnnen C., Wieder U. *Fitmacher: Gymnastik für den Einstieg*. Handbuch. Stuttgart, Düsseldorf, Leipzig, 2000.
- Londeree B. R., Johnson L. E., 1974, Motor fitness of TMR vs EMR and normal children. *Med Sci Sports Exerc*. No. 6. P. 247–252.
- Rėklaitienė D., Navardauskienė L., 2008, *Neįgaliųjų bendrosios ir ritminės gimnastikos teorija, metodika ir organizavimas*. Kaunas.
- Trinkūnienė L., Rutkauskaitė R., Emeljanovas A., Alubauskas S., 2009, Papildomo fizinio aktyvumo pratybų poveikis silpno pajėgumo mergaitėms. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*. Nr. 4 (75). P. 86–92.
- Volbekienė V., Griciūtė A., Gaižauskienė A., 2007, Lietuvos didžiųjų miestų 5–11 klasių moksleivių su sveikata susijęs fizinis aktyvumas. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*. Nr. 2 (65). P. 71–77.
- Volbekienė V., Kavaliauskas S., 2007, 10–18 metų mokinių fizinio pajėgumo testai. Muliarčikas A. (sud.). *Lietuvos gyventojų fizinio pajėgumo testavimo ir fizinės būklės nustatymo metodika*. Vilnius. Lietuvos sporto informacijos centras.

INTELLECTUALLY DISABLED STUDENTS , PHYSICAL CAPACITY IN THE ASPECTS OF DISABILITY, GENDER AND AGE

Aurelija Kuktelionytė, Kęstutis Skučas

Summary

The article analyses the intellectually disabled students' general physical capacity and physical properties in the indicators of disability, gender and age aspects. The research involved 35 special school students with a slight and average intellectual disability. The age of the participants was 9 to 17 years old. The research was used for C. Koehnnen and U. Wieder's (2000) physical capacity test. The test consisted of 8 tasks. The results of the tests were totaled, the assessment of general physical capacity, and in order to establish intellectual property indicators of pupils with physical disability, gender and age for each aspect of the test, tasks were assessed separately. It was found that the general physical capacity has been improved for those students with a slight intellectual disability and by comparing the total physical capacity for girls and boys, it turned out that it's better for girls with slight intellectual disabilities. In terms of general physical disability according to the students , age, it was discovered that 14-17 year old students , physical capacity improved in comparison with the 9-13 year old pupils , physical capacity. It is also noted that disability, gender and age differently influenced intellectually disabled pupils with physical characteristics of the individual indicators.

Keywords: Intellectual disability, physical capacity, physical properties.

INTELEKTO NEGALIĄ TURINČIŲ MOKINIŲ FIZINIS PAJĖGUMAS NEGALIOS, LYTIES IR AMŽIAUS ASPEKTU

Aurelija Kuktelionytė, Kęstutis Skučas

Santrauka

Straipsnyje analizuojamas intelekto negalią turinčių mokinių bendras fizinis pajėgumas ir atskirų fizinių ypatybių rodikliai negalios, lyties ir amžiaus aspektais. Tyrime dalyvavo 35 specialiosios mokyklos mokiniai, turintys nežymią ir vidutinę intelekto negalią. Tiriamųjų amžius – nuo 9 iki 17 metų. Tyrimui naudotas C. Koehnnen ir U. Wieder (2000) fizinio pajėgumo testas. Testą sudarė 8 užduotys. Vertinant bendrą fizinį pajėgumą testų rezultatai buvo sumuojami, o siekiant nustatyti sutrikusio intelekto mokinių fizinių ypatybių rodiklius negalios, lyties ir amžiaus aspektu kiekviena testo užduotis vertinta atskirai. Nustatyta, jog bendras fizinis pajėgumas buvo geresnis nežymų intelekto sutrikimą turinčių mokinių, o lyginant mergaičių ir berniukų bendrą fizinį pajėgumą paaiškėjo, kad jis geresnis mergaičių, turinčių nežymią intelekto negalią. Vertinant bendrą fizinį pajėgumą pagal mokinių amžių nustatyta, kad 14–17 metų amžiaus mokinių fizinis pajėgumas geresnis, palyginti su 9–13 metų mokinių fiziniu pajėgumu. Taip pat pastebėta, kad negalia, lytis ir amžius turėjo skirtingą įtaką intelekto sutrikimų turinčių mokinių atskirų fizinių ypatybių rodikliams.

Prasminiai žodžiai: intelekto negalia, fizinis pajėgumas, fizinės ypatybės.

Įteikta 2014-03-24